

Mariehamn 5 maj 2023

Ålands landskapsregering
registrator@regeringen.ax
Ärende: ÅLR 2023/3076
Er referens: Patrik Lönngren

Kontaktperson: Lotta Angergård, vik verksamhetsledare

Ärende: **Remissvar gällande lagförslag om förnyad klientavgiftslagstiftning**

Rädda Barnen är en partipolitiskt och religiöst obunden barnrättsorganisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter, vilket enligt barnkonventionen är alla under 18 år.

Enligt barnkonventionen ska konventionsstaterna åta sig att tillförsäkra barnet sådant skydd och sådan omvårdnad som behövs för dess välfärd, med hänsyn tagen till de rättigheter och skyldigheter som tillkommer dess föräldrar, vårdnadshavare eller andra personer som har juridiskt ansvar för barnet (artikel 3.2). Barnkonventionen erkänner att föräldrar eller, i förekommande fall, vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling samtidigt som konventionsstaterna har en skyldighet att ge lämpligt stöd till föräldrar och vårdnadshavare då de fullgör sitt ansvar för barnets uppfostran och att säkerställa utvecklingen av institutioner, inrättningar och tjänster för omvårdnad av barn (artikel 18).

Inledning och allmänna kommentarer

Inledningsvis vill vi tacka för möjligheten att avge remissvar. Rädda Barnen [hördes](#) av Social- och miljöutskottet 4 oktober 2022 i gällande LF 28/2021-2022.

Fokus vid [hörandet](#) var att:

- Lyfta fram barn i familjer som lever i ekonomisk utsatthet och vilka konsekvenser det får då behovet av stöd finns, men inte de ekonomiska resurserna.
- Synliggöra behovet av att det i den fortsatta beredning av lagar (inom socialvårdagstiftningens område) tas fram barnkonsekvensanalys där olika barn och barngrupper synliggörs (exempelvis barn som lever i ekonomisk utsatthet, barn med funktionsnedsättning, barn i social utsatthet).
- Ge underlag och stödmaterial inför det kommande barnkonsekvensanalysarbetet.
- Påminna om behovet av att uppdatera [Familjevårdslagstiftningen](#).

→ **Rädda Barnen** konstaterar dock att det saknas en barnkonsekvensanalys till detta lagförslag, trots att det i beredningen står att lagförslaget ”kan ha indirekt inverkan för

barn”. Inför det fortsatta arbetet med klientavgiftslagstiftningen steg 3 är det av särskild vikt att göra en barnkonsekvensanalys då vi förstått att avgiften för hemservice ses över som helhet, inkl. avgift för stödtjänster och tillfällig hemservice, samt avgiften för, och bestämmelser om, stödtjänster i enighet med barnkonventionen.

Till aktuella lagförslag vill vi ge följande kommentarer:

§ 8 Avgiftsfri socialservice

En närståendevårdare är en person, som vårdar en sjuk eller äldre närstående eller en närstående med funktionsnedsättning. Närståendevårdaren bör vara en anhörig eller någon annan närstående person till den vårdbehövande. Stödet för närståendevård har inga åldersgränser, utan lagen gäller såväl föräldrar till ett barn med funktionsnedsättning som den som vårdar en gammal förälder.

→ **Rädda Barnen** välkomnar avgiftsfri socialservice i anslutning till närvårdarens ledighet och understrycker vikten av det som sägt i 4.2. i allmänna motiveringen. Sänkta trösklarna för att ta ut ledigheten för närståendevårdare är en viktig del för välmående för hela familjen. Vi har noterat utmaningen att hitta avlastning för familjer med barn med funktionsnedsättningar. År 2021 fanns det 410 närståendevårdare (279 kvinnor och 131 män). Statistik saknas för andra än närståendevårdare med avtal.

Frågor: Hur många är närståendevårdare för barn? Majoriteten av närståendevårdare är kvinnor enligt den statistik som givits i lagberedningen. Vad får det för ekonomiska konsekvenser för möjligheten till försörjning och kommande pension? Vad innebär det för barnen i familjer där föräldern är närståendevårdare? I ÅOMs rapport "[Dags att vakna kanske](#)" berättar en av respondenterna att informationen om möjligheten till närståendevårdsbidrag inte givits från kommunen. Finns tillräcklig info om rätten till detta stöd? I studien noterades också att samtliga vuxna respondenter var kvinnor vilket återspeglar det omsorgsarbete som till stor del görs av kvinnor.

Hemservice

När det gäller hemservice för barnfamiljer tillämpas egna avgiftsgrunder i och med att KST har en skild avgift för hemservice för barnfamiljer. För tillfällig hemservice till barnfamiljer är separata avgifter fastställda och för regelbunden hemservice till barnfamiljer följer avgiften hemservice till andra klienter än barnfamiljer. Dock är hjälp som ges som stödåtgärd inom barnskyddet avgiftsfri för familjerna och av familjer som får utkomststöd tas inte ut någon avgift.

§ 20 Avgift för fortlöpande och regelbunden hemservice

Familjer som får hemservice för barnfamiljer som stöd inom barnskyddets öppenvård ska inte heller i fortsättningen betala för servicen i enlighet med lagens 8 §. Om en person eller familjs försörjning eller underhållsskyldighet äventyras till följd av att avgiften tas ut, ska kommunen nedsätta eller efterskänka avgiften i enlighet med 27 §.

Bestämmelsens 6 mom. om att kommunen kan ta ut en skälig avgift för tillfällig hemservice behålls oförändrad. Det vill säga, kommunen kan även i fortsättningen bestämma avgiften för tillfällig hemservice, med utgångspunkt i att den anses skälig.

Enligt Sotkanets uppgifter från erhöill 0,5 % av barnfamiljerna på Åland hemservice enligt socialvårdslagen (dvs på annat sätt än som en stödåtgärd inom barnskyddet) år 2022, motsvarande siffra i Finland var 2,3%. Andel familjer som får hemservice via

barnskyddet är 0,1% på Åland och 0,3% i riket.¹ Det kan noteras att andel barnfamiljer som får hemservice enligt socialvårdslagen har ökat efter att den nya landskapslagen om socialvård trädde i kraft i 2021 (från 0,1% till 0,5%), men är fortfarande inte ens i närheten av nivån i riket.

När den nya socialvårdslagen togs fram på Åland, var "Avsikten är att barnfamiljer i större utsträckning än i dagsläget ska få kortvarig hemservice med stöd av den föreslagna landskapslagen om socialvård, då det är nödvändigt för att trygga barnets välfärd. Rätt till långvarig hemservice för barnfamiljer finns redan i dagsläget enligt gällande socialvårdslag, men tillhandahålls endast i liten utsträckning på Åland. Enligt uppgifter från Sotkanet erhöll 0,1 % av barnfamiljerna på Åland hemservice enligt socialvårdslagen år 2016, totalt två familjer. Motsvarande andel barnfamiljer som erhöll hemservice enligt socialvårdslagen på rikssidan var 1,9 %." I lagförslaget uppskattades att motsvarande andel av barnfamiljerna på Åland som i riket (1,9 %) är i behov av kortvarig hemservice. (s. 16-17 [REMISSVERSION Ny landskapslagslagstiftning om socialvård](#))

När den nya socialvårdslagen togs fram står det i [lagförslaget att \(s. 13\)](#): "Hemservice enligt socialvårdslagen är avgiftsbelagt till skillnad från hemservice som beviljas med stöd av barnskyddslagen. Avsikten är dock inte att familjer ska styras att söka service inom barnskyddet för att få avgiftsfri service, utan hemserviceavgiften kan nedsättas eller efterskänkas på de grunder som framkommer av klientavgiftslagen."

Baserat på statistik behövs det mycket arbete på Åland för att säkerställa att alla barnfamiljer som har behov av antingen tillfällig eller regelbunden hemservice har verkliga möjligheter att få det (kostnader för familjer men också t.ex. information etc). Hemservice är en viktig del i förebyggande arbetet, så som står t.ex. i lagförslaget till socialvårdslagen: "**Om rätt stöd ges i ett tidigt skede kan detta i vissa fall minska behovet av att längre fram vidta mer ingripande korrigerande åtgärder inom t.ex. barnskyddet eller missbrukarvården som kan vara tunga att genomgå för den enskilde och dennes familj och vilka även ekonomiskt sett är mer kostsamma för samhället än basservicetjänster.**"

I Finland har socialvårdslagen omarbetats när det gäller hemservice för barnfamiljer, så att begreppet hemservice gäller i fortsättningen endast service för barnfamiljer. Dessutom har formuleringen av förutsättningarna för att få hemvård förtydligats. Utifrån remissvaren har bestämmelserna om hemservice för barnfamiljer omarbetats så att de bättre motsvarar syftet. Barnfamiljers rätt till hemservice blev en egen paragraf i lagen ([18 a §](#)).

→ **Rädda Barnens fråga och medskick:** Är det under steg 3 som LR planerar jobba mer med frågan om barnfamiljers rätt till hemservice som helhet?

Ovanstående text ges som medskick i det arbetet och där vi noterar skillnader i stöden till barnfamiljer. Vi påminna om att det är konventionsstaternas skyldighet att ta fram en barnkonsekvensanalys när beslut fattas som rör barn och barnfamiljer.

Enligt lagförslaget § 15: "Kommunen eller kommunalförbundet får ta ut en avgift enligt 20 § för hemservice enligt 19 § i landskapslagen om socialvård, om klienten får

1

<https://sotkanet.fi/sotkanet/sv/taulukko/?indicator=sw62tdY1AgA%3D®ion=s07KizcEAA%3D%3D&year=sy5zsTbR0zUEAA%3D%3D&gender=t&abs=f&color=f&buildVersion=3.1.1&buildTimestamp=202211091024&fbclid=IwAR35AzyZpNu0DdTAL5yg0EGZo2R-lIFTgxljbpIS3C8rPiOZKeBr02ZDBjg>

service minst en gång i veckan och servicen dessutom beräknas pågå **i minst två månader** då den inleds eller redan har pågått i minst två månader (fortlöpande och regelbunden hemservice). Vi saknar tydlig information om detta är en ändring jämfört med nuvarande situation? I dokumentet "Parallelltexter till landskapsregeringens lagförslag" nämns inte fortlöpande och regelbunden hemservice i den nuvarande lagens § 15, men enligt KST:s dokument om avgifter: "Tillfällig hemservice kan ges i **maximalt tre (3) månader**, sedan beviljas regelbunden hemservice enligt gällande taxa".
